

Hobbels op het bancaire speelveld in Euroland

Auteur(s):

Groeneveld, J.M.

Velden, L.M.T. van

Werkzaam bij De Nederlandsche Bank. Met dank aan J.R. Heuvelman en J. Swank.

Verschenen in:

ESB, 84e jaargang, nr. 4205, pagina 384, 21 mei 1999

Rubriek:**Trefwoord(en):**

bank-, verzekeringsw ezen

De gemeenschappelijke markt moet de transparantie verhogen en de concurrentieverhoudingen zo gelijk mogelijk maken. Voor banken heeft de komst van de EMU het speelveld ten dele geëgaliseerd. Toch bestaan er ook nog hobbels, onder andere door verschillen in het toezicht op financiële instellingen, door de relaties tussen banken en bedrijfsleven en doordat de omvang van sommige nationale kapitaalmarkten beperkt is.

Met de overgang naar de EMU is een geïntegreerde geldmarkt binnen Euroland ontstaan. Nationale betalingssystemen zijn aan elkaar gekoppeld zodat interbancaire geldstromen direct en continu voor een gelijke geldmarktrente in het gehele eurogebied zorgen¹. De Raad van de Europese Centrale Bank stelt centraal de rente vast waartegen banken bij het Europees Stelsel van Centrale Banken (ESCB) kunnen lenen. Met behulp van deze rente probeert het ESCB zijn hoofddoelstelling, namelijk prijsstabiliteit, te bereiken en te handhaven². De uitvoering van het monetaire beleid vindt decentraal plaats door de nationale centrale banken. Een noodzakelijke conditie voor zo'n decentrale uitvoering is dat de monetaire instrumenten, de condities waartegen deze worden ingezet en de groep van instellingen waarop ze van toepassing zijn, in alle deelnemende landen gelijk zijn. Anders kan er geen sprake zijn van een gelijk speelveld op de Euro- geldmarkt.

In dit artikel geven we een overzicht van de belangrijkste factoren die de concurrentieverhoudingen op de Eurogeldmarkt bepalen. Hierbij komen de kenmerken van de beleidsinstrumenten van het ESCB en de groep instellingen waarop deze van toepassing zijn aan de orde. Ook gaan we in op het betalingsverkeer en het onderpand dat banken voor ESCB-kredieten moeten aanhouden. Op grond van deze bespreking kunnen we inzichtelijk maken wat de overgang naar het gemeenschappelijke monetaire beleid en de geïntegreerde geldmarkt voor het bankwezen in de EMU-landen heeft betekend. Tenslotte geven we aan welke oneffenheden er nog liggen op het speelterrein voor de banken in Euroland.

Wel of niet monetaire financiële instelling

Tussen de Eurolanden bestonden vóór de EMU afwijkingen in de categorie instellingen waarop het monetaire beleidsinstrumentarium van toepassing was. In de meeste landen betrof dit alleen banken, aangezien deze traditioneel de geldscheppende instellingen zijn. Maar in bijvoorbeeld Frankrijk werden daartoe ook al geldmarktfondsen gerekend vanwege hun geldscheppende activiteiten, terwijl dergelijke instellingen in andere landen nog daarbuiten vielen. Dit had een concurrentieverstorend effect.

Sinds de totstandkoming van de EMU zijn definitieverschillen in de populatie monetair relevante instellingen vrijwel geëlimineerd. De instrumenten van het ESCB zijn sindsdien van toepassing op alle zogenoemde Monetaire Financiële Instellingen die een prominente positie hebben in het aantrekken en uitzetten van financiële middelen en een geldscheppend vermogen bezitten. In zijn algemeenheid behoren daartoe banken en geldmarktfondsen; banken vormen de hoofdmoot binnen de sector. Door de hantering van een uniforme definitie zijn afwijkingen in de nationale populaties monetaire financiële instellingen vrijwel uitgesloten. Voor banken in Euroland betekent dit een verbetering van de concurrentiepositie ten opzichte van instellingen die gelijksoortige activiteiten als banken (met name het aantrekken van korte gelden bij het publiek) ontplooiden, maar voordien niet onder de monetaire regelingen vielen.

Een correcte afbakening van wie wel en niet tot de monetaire financiële instellingen horen, is om de volgende redenen van belang. Het ESCB bepaalt de voorwaarden waartegen deze instellingen bij het stelsel financiële middelen kunnen lenen. Aldus heeft het ESCB de zeer korte rente in Euroland volledig in de hand. Doordat de monetaire financiële instellingen veranderingen in deze condities tot uiting zullen laten komen in de prijzen van hun financiële producten, heeft het ESCB indirect ook invloed op ontwikkelingen in de reële economie en daarmee op de inflatie. De instellingen zijn verplicht om maandelijks statistische balansinformatie aan de nationale centrale bank te rapporteren. Op grond van deze nationale informatie stelt het ESCB vervolgens de geconsolideerde balans van de gezamenlijke monetaire financiële instellingen op en bepaalt zo de geldhoeveelheid in het EMU-gebied. De balansinformatie vormt ook de basis voor de vaststelling van de individuele reserveverplichtingen die de instellingen krijgen opgelegd en die een belangrijk monetair beleidsinstrument vormen. Het belang van een uniforme en correcte afbakening van wie wel en wie niet tot de monetaire financiële instellingen worden gerekend, wordt nu zichtbaar. Als bepaalde instellingen namelijk wél aan de definitie van een monetair financiële instelling voldoen, maar niet tot die categorie worden gerekend, worden de Europese geldhoeveelheid en daarmee de voor de reserveverplichtingen relevante passiva onderschat. Dit ondermijnt de bruikbaarheid van de geldhoeveelheid als beleidsvariabele waardoor de grip van het ESCB op de inflatie-ontwikkeling vermindert. Bovendien leidt het tot verstoorde concurrentieverhoudingen³.

Effecten van harmonisering beleidsinstrumenten

Vóór de EMU bestonden er belangrijke verschillen tussen de monetaire instrumenten van centrale banken en de condities waartegen deze werden ingezet. Met de overgang naar de EMU zijn de lusten en lasten van het monetaire instrumentarium voor de banken in Euroland vrijwel gelijk.

Het instrumentarium van centrale banken kan worden onderverdeeld in reserveverplichtingen, permanente faciliteiten en openmarktoperaties⁴. Bij reserveverplichtingen worden instellingen verplicht een bedrag op rekening bij de centrale bank aan te houden. Permanente faciliteiten zijn continu beschikbare krediet- of depositofaciliteiten. Hiervan kunnen banken op eigen initiatief gebruik maken. Daarnaast voeren centrale banken ook openmarktoperaties uit. Dit zijn bijvoorbeeld tijdelijke aankopen van staatsobligaties waarmee de centrale bank financiële middelen aan het bankwezen verstrekt. [tabel 1](#) biedt een overzicht van de instrumenten die de nationale centrale banken vóór de EMU hanteerden.

Tabel 1. Monetair instrumentarium in de Euro-landen vóór de EMU en van het ESCB (situatie in 1997)

	Bel- gië	Duits- land	Fin- land	Frank- rijk	Ier- land	Ita- lië	Neder- land	Oosten- rijk	Por- tugal	Span- je	ESCB
Permanente Faciliteiten											
Krediet	x	x		x	x	x	x			x	x
Deposito	x		x		x			x		x	
Basisa	x	x				x	x	x			
Kasreserve											
vergoeding	nvt	nee	nee	nee	ja	ja	ja	nee	nee	nee	ja

a. Dit betreft een structurele kredietfaciliteit tegen een tarief beneden de marktrente.

Uit [tabel 1](#) blijkt dat - behalve België (en Luxemburg) - alle landen in het Eurogebied het instrument van de reserveverplichtingen hanteerden. Alleen Ierland, Italië en Nederland vergoedden rente over deze verplichtingen. In België, Duitsland, Italië, Nederland en Oostenrijk werd een gesubsidieerde kredietfaciliteit aangeboden. Het gebruik en de modaliteiten van nationale geldmarktinstrumenten verschilden dus nogal en daarmee ook de kosten en baten voor nationale bankensystemen. De concurrentieverhoudingen tussen nationale bankensectoren waren door deze institutionele verschillen verstoord.

Met de overgang naar de EMU zijn deze verschillen verdwenen. Wat zijn hiervan de kosten en baten voor nationale banksectoren?

Bij het bepalen van de kosten en opbrengsten van het monetaire instrumentarium voor het bankwezen kijken we niet naar openmarktoperaties, aangezien deze tegen marktconforme tarieven plaatsvinden. Wel zijn de reserveverplichtingen en permanente faciliteiten, voor zover deze kosten of een subsidie aan het bankwezen impliceren, van belang. De kosten verbonden aan de krediet- en depositofaciliteiten laten we buiten beschouwing vanwege de doorgaans geringe omvang van het gebruik van deze (nood)faciliteiten. De directe kosten die banken ondervinden van het gebruik van monetaire beleidsinstrumenten zijn gelegen in het verschil tussen de marktrente en de rentevergoeding over de reserveverplichtingen (zie voetnoot³). Dat verschil treedt op als de beloning over de reserveverplichtingen niet marktconform is. Baten zijn er voorzover door centrale banken krediet verstrekt wordt tegen een rente beneden het marktrenteniveau⁵.

Het netto-effect van deze instrumenten hangt af van de omvang van de reserveverplichtingen en de gesubsidieerde kredietverlening alsmede van de grootte van de impliciete belasting en subsidie.

De overstap naar het ESCB-instrumentarium heeft de netto kosten of netto-opbrengsten voor nationale bankensystemen doen verdwijnen. Het ESCB vergoedt namelijk een marktconforme rente over de opgelegde reserveverplichtingen en hanteert alleen marktconforme tarieven voor zijn kredietverlening. Kortom: het instrumentarium van het ESCB kent geen impliciete belasting voor of subsidie aan het bankwezen. Wat betreft het instrumentarium zijn de concurrentieverhoudingen in Euroland dus rechtgetrokken.

In [tabel 2](#) wordt een inschatting gemaakt van de winst of het verlies dat nationale bankensystemen door de overstap naar het ESCB-instrumentarium maken. De inschatting is gemaakt op basis van gegevens over 1997. Opgemerkt moet worden dat de kosten van het instrumentarium van jaar tot jaar behoorlijk kunnen verschillen aangezien de uitkomsten sterk afhangen van het marktrenteniveau.

Tabel 2. Kosten of baten van de overstap naar het ESCB-instrumentarium in 1997 (in procenten van het netto inkomen van banken)

Land	kosten (-)/baten(+)
Ierland	- 0,05
België	- 0,02
Nederland	0,00
Frankrijk	+ 0,33
Duitsland	+ 1,36
Finland	+ 3,68
Spanje	+ 4,18
Portugal	+ 7,76
Oostenrijk	+ 9,21

Bron: eigen berekeningen op basis van jaarverslagen van centrale banken en oeso-cijfers.

Ierse en Belgische banken zijn er met de overgang naar de EMU iets op achteruit gegaan. In 1997 zou hun netto inkomen fractioneel lager zijn uitgevallen als het ESCB-instrumentarium toen op hun van toepassing zou zijn geweest. Zij verliezen met andere woorden een licht concurrentievoordeel ten opzichte van banken in de andere Eurolanden. De banken in de zuidelijke Eurolanden en Oostenrijk en Finland gaan erop vooruit, aangezien zij in de EMU een marktconforme rente vergoed krijgen over de reserveverplichtingen. Het verlies van de subsidie via de basisfaciliteit in Italië en Oostenrijk weegt niet op tegen dit 'voordeel'. Voor Nederlandse banken valt de overstap weliswaar per saldo neutraal uit, maar verdwijnt het relatieve concurrentievoordeel vooral ten opzichte van de banksystemen in de zuidelijke Europese landen. De vergoeding over de kasreserve was gelijk aan de gemiddelde kosten van de kredietverlening van DNB aan het bankwezen. De lagere kosten in verband met de gesubsidieerde kredietfaciliteit werden gecompenseerd door een lagere vergoeding over de reserveverplichtingen.

De gegevens uit de tabel hebben betrekking op het totale bankwezen in een bepaald land. Voor individuele banken kan de balans anders uitvallen, doordat bijvoorbeeld het aandeel in de reserveverplichting versus dat in de gesubsidieerde faciliteiten van bank tot bank kan verschillen. Verder zijn het niet noodzakelijkerwijs de banken die voor de kosten van het instrumentarium opdraaien. Het is aannemelijk dat zij deze geheel of ten dele doorberekenen aan hun cliënten. In sommige landen werden overigens de kosten van het instrumentarium deels gecompenseerd door bijvoorbeeld impliciete subsidies in de betalingsverkeersdiensten die centrale banken aanboden.

Tegenover de voordelen die sommige nationale banksystemen door de overstap realiseren staan nadelen voor sommige nationale centrale banken. Immers de 'kosten' van de oude renteloze reserveverplichtingen voor banken genereerden inkomsten voor de betrokken nationale banken en de nationale overheden. Deze inkomsten leverden - tezamen met de (renteloze) bankbiljettencirculatie - zogenoemde seigniorage-inkomsten op.

Onderpandsvereisten

De onderpandsvoorwaarden die golden bij de kredietverlening aan het bankwezen zijn met de komst van de EMU grotendeels geharmoniseerd. Wettelijk is het ESCB verplicht een zekerheidsstelling in de vorm van onderpand te vragen bij het verstrekken van krediet. Het ESCB accepteert zowel publiek als privaat onderpand van hoge kwaliteit. Om recht te kunnen doen aan de bestaande praktijk in de verschillende landen, is een 'twee-lijsten'-systeem ontwikkeld. Op de eerste onderpandslijst staat het onderpand dat voldoet aan de ecb-criteria voor het Eurogebied. Deze criteria geven onder meer aan dat de onderpanden in euro luidende, verhandelbare schuldbewijzen moeten zijn, die zich in het Eurogebied bevinden⁶. Hieronder vallen in ieder geval de schuldtitels uitgegeven door de nationale overheden in de Europees Economische Ruimte. Daarnaast kunnen nationale centrale banken voor eigen risico een nationale tweede lijst van geaccepteerd (verhandelbaar en niet-verhandelbaar) onderpand vaststellen. Dit maakt het mogelijk om bepaalde financiële titels die belangrijk zijn voor nationale financiële markten en/of instellingen te blijven gebruiken als onderpand. Voorbeelden hiervan zijn handelswissels in Duitsland en bankleningen in Frankrijk, Oostenrijk en Spanje.

Voor wat betreft het *soort* onderpand dat wordt geaccepteerd en de benodigde hoeveelheid heeft de overgang naar de EMU voor nationale banksystemen behoorlijk wat veranderingen met zich meegebracht. Bij de benodigde hoeveelheid onderpand gaat het niet alleen om de uiteindelijke kredietverlening door het ESCB, maar ook om de inschrijving voor de financieringstransacties van het ESCB. Voor de belangrijkste kredietverleningsoperaties gebruikt het ESCB een veilingmethode. Banken moeten dan van tevoren aangeven hoeveel ze aan krediet nodig hebben en daarbij mag niet meer krediet worden gevraagd dan de omvang van het beschikbare onderpand. Bij deze zogenoemde inschrijving hebben de banken de neiging meer te vragen dan ze gezamenlijk nodig hebben, omdat financiering bij het ESCB goedkoper is dan in de geldmarkt. De ESCB-rente vormt namelijk de basis voor de geldmarktrente. Daarom zal het ESCB slechts een gedeelte van de kredietvraag inwilligen, dat wil zeggen slechts een bepaald percentage van de inschrijving bij de veiling toewijzen.

Tussen landen bestaan behoorlijke verschillen in de beschikbaarheid van onderpand bij banken. Dit komt ten eerste doordat een belangrijk gedeelte van het beschikbare, verhandelbare onderpand is geconcentreerd in Duitsland en in mindere mate Frankrijk en Italië, hetgeen samenhangt met de grote (absolute) omvang van de uitstaande staatsschuld en in het Duitse geval ook de omvang van de uitstaande door hypotheek gedekte obligaties ('mortgage backed bonds' of 'Pfandbriefe'). Ten tweede is in sommige landen een kleiner gedeelte van dit onderpand in handen van banken en/of beschikbaar voor het opnemen van krediet bij het ESCB. In een aantal landen gebruiken de banken een vrij groot gedeelte van de als onderpand bruikbare schuldtitels, zoals staatsobligaties, voor commerciële transacties. Aan het vrijmaken van onderpand voor de kredietverlening van het ESCB zijn dan directe kosten verbonden, aangezien dit ten koste gaat van het beschikbare onderpand voor de commerciële activiteiten. Ten derde biedt de nationale tweede lijst in sommige landen minder alternatieven voor het onderpand op de eerste lijst dan in andere landen. Kortom, de kosten van het mobiliseren van onderpand verschillen nogal tussen de nationale banksystemen.

Betalingsverkeer

Hierboven is reeds opgemerkt dat de nationale betalingsverkeerssystemen van de landen deelnemend aan de EMU zijn gekoppeld via het TARGET-systeem. Naast TARGET zijn grensoverschrijdende betaalsystemen door de banken zelf ontwikkeld. Op het gebied van - de kosten van - het grensoverschrijdende Europese betalingsverkeer is een gelijk speelveld ontstaan. Voor het collectieve Europese bankwezen heeft dit per saldo ook tot een daling van de kosten en een verbetering van de efficiëntie geleid, aangezien bij grensoverschrijdende betalingen in Euroland nu geen gebruik meer hoeft te worden gemaakt van correspondentbanken. De keerzijde hiervan is dat een inkomstenbron voor op dit terrein actieve banken door TARGET is weggevallen.

De prijzen voor het nationale betalingsverkeer zijn niet geharmoniseerd. Dit is ook niet eenvoudig, aangezien de kosten van de betalingsverkeerssystemen verschillen en de dienstverlening rond het betalingsverkeer niet in alle landen hetzelfde is. Wat betreft het nationale betalingsverkeer zijn de concurrentieverhoudingen tussen nationale banksystemen dus niet veranderd. Vanwege intransparantie rond de feitelijke prijsstelling (bijvoorbeeld door verschillen in valuterings) en de werkelijke kosten van nationale

betaaldiensten kan niet worden aangegeven welke bankensystemen hierdoor met een relatief concurrentievoor- of nadeel worden geconfronteerd. De efficiëntie en de kwaliteit van de dienstverlening rond nationale

betalingsverkeersystemen zullen naar verwachting wel convergeren, doordat de concurrentie in het betalingsverkeer als gevolg van de overgang naar de EMU is toegenomen.

Liquiditeitsrichtlijnen en -steun

Ook de liquiditeitsrichtlijnen en -steun uit hoofde van het toezicht op het bankwezen grijpen aan bij de geldmarkt, maar zijn met de overgang naar de EMU niet gewijzigd. De EMU betekent een gemeenschappelijk monetair beleid, maar de verantwoordelijkheid voor het toezicht op financiële instellingen ligt nog steeds op nationaal niveau.

In het kader van het liquiditeitstoezicht op banken spelen de passiva, waaraan ook de reserveverplichting van een monetaire financiële instelling is gerelateerd, een belangrijke rol. Het uitgangspunt van de liquiditeitsrichtlijnen in de meeste landen is dat door banken in voldoende mate liquide activa worden aangehouden tegenover terugbetalingsverplichtingen. Op de vervaldatum van de toevertrouwde gelden of bij opvraging van girale tegoeden moet kunnen worden voldaan aan de verplichtingen. Het punt is nu dat banken op basis van deze verplichtingen zowel een kasreserve bij het ESCB als liquide middelen uit hoofde van het liquiditeitstoezicht moeten aanhouden. Als de reserveverplichting bij het ESCB tot de liquide activa wordt gerekend, treedt geen 'dubbele belasting' op. Mocht dit niet zo zijn dan worden banken dubbel belast.

Een globale inventarisatie leert dat de liquiditeitsrichtlijnen in de EMU-landen niet geharmoniseerd en in een groot aantal gevallen ondoorzichtig zijn. Wel worden deze regels in sommige landen momenteel heroverwogen. Vooral Duitse banken lijken aan relatief stringente liquiditeitsvereisten te moeten voldoen. Dit laat onverlet dat we niet kunnen aangeven in welke mate uiteenlopende nationale liquiditeitsrichtlijnen een gelijkschakeling van concurrentieverhoudingen op de euro geldmarkt in de weg staan. De indruk bestaat dat de liquiditeitsrichtlijnen in de meeste Eurolanden niet vaak hebben gekneld of 'bijten'. De vraag of de reserveverplichting in combinatie met uiteenlopende liquiditeitsrichtlijnen de concurrentieverhoudingen aantast, lijkt derhalve vooral een hypothetische. In Nederland worden vorderingen op het ESCB in ieder geval voor honderd procent in de berekening van de vereiste liquiditeit betrokken.

Zoals gezegd is ook de liquiditeitssteun aan een bank in nood nog steeds een nationale verantwoordelijkheid. Wel zijn bij het eventueel verstrekken van noodd kredieten procedures voor een goede informatie-uitwisseling tussen nationale centrale banken en de ecb van kracht. Dit opdat het ESCB met de hierdoor ontstane verruiming van de euro geldmarkt rekening kan houden bij de inschatting van de benodigde kredietverstrekking voor het Eurogebied.

Diverse hobbels

Op diverse terreinen liggen nog hobbels en kuilen. Met de EMU is weliswaar één monetair beleid tot stand gekomen, maar het economische beleid en het toezicht op financiële instellingen zijn nog steeds een nationale aangelegenheid. Dat speelt niet ten aanzien van het solvabiliteitstoezicht omdat op dit punt alle banken aan internationaal geldende solvabiliteitsrichtlijnen dienen te voldoen, zodat de concurrentieverhoudingen tussen bankenmarkten in Eurolanden niet worden verstoord. Verschillen zijn er echter in de 'corporate governance'-structuur, de institutionele en de fiscale omgeving. Zo financieren Duitse bedrijven zich voor een veel groter deel met bankleningen dan bedrijven in andere EMU-landen en hebben Duitse banken aanzienlijk meer mogelijkheden om te beleggen in niet-financiële bedrijven dan banken in andere Europese landen. Hierdoor hebben Duitse banken een relatief grote invloed op het bedrijfsleven en een dominante positie in het nationale financiële bestel. Voor Italië geldt dat anno 1998 nog vijftig procent van de Italiaanse banken onder staatscontrole staat. Hiermee samenhangend zijn de Duitse en Italiaanse openbare kapitaalmarkten in verhouding tot de omvang van hun economieën weinig ontwikkeld. Door deze informele barrières hebben buitenlandse banken relatief moeilijk toegang tot de Duitse en Italiaanse financiële markten ⁷.

Tot slot vallen instellingen als pensioen- en beleggingsfondsen niet onder de monetaire regelingen van het ESCB en hebben zij niet dezelfde rapportageplicht als banken. Banken zouden dus in een nadelige positie ten opzichte van deze instellingen kunnen verkeren. Hier tegenover staan echter voordelen voor de banken zoals de mogelijkheid van 'lender of last resort'-steun, deelname aan de ESCB-kredietverlening en aan het betalingsverkeer. Daarnaast zijn banken aan een verder strekkend toezicht onderworpen. Dit 'keurmerk' en de mogelijkheid van lender of last resort- steun verschaft banken in potentie bij het publiek een vertrouwensvoorsprong op niet-banken.

Conclusie

De creatie van de EMU heeft tot een geïntegreerde geldmarkt binnen Euroland geleid. Het monetaire beleidsinstrumentarium van het ESCB is geharmoniseerd en van toepassing op een uniforme groep instellingen. In dit opzicht is het speelterrein voor nationale banken in Euroland aanzienlijk egalier geworden. De concurrentiepositie van de banken in Euroland ten opzichte van instellingen die gelijksoortige activiteiten als banken ontplooiden, maar voordien niet onder de monetaire regelingen vielen, is verbeterd.

De directe kosten en baten van de overstap van het nationale naar het ESCB-instrumentarium pakken voor nationale financiële systemen verschillend uit. Vooral banken in Zuid-Europa, Oostenrijk en Finland profiteren in dit opzicht van de overgang naar de EMU. Voor Nederlandse banken is de overgang op het ESCB-instrumentarium kostenneutraal. Zij verliezen echter wel hun relatieve concurrentievoordeel op andere bankensystemen in Europa.

Ook op het gebied van de onderpandsvereisten is sprake van harmonisatie, alhoewel hier nog steeds nationale verschillen bestaan. Naast een gemeenschappelijke lijst voor het hele Eurogebied, kunnen de nationale centrale banken namelijk nationale onderpandslijsten hanteren. Hierdoor en door de concentratie van het onderpand in Duitsland, Frankrijk en Italië alsook doordat in sommige landen een kleiner gedeelte van het onderpand voor de banken beschikbaar is voor ESCB krediet, verschillen de kosten van het mobiliseren van onderpand tussen de nationale bankensystemen.

Bij de veranderingen in het betalingsverkeer moet onderscheid worden gemaakt tussen het nationale betalingsverkeer en het

grensoverschrijdende Europese betalingsverkeer. Voor wat betreft het eerste zijn de concurrentieverhoudingen tussen nationale banksystemen niet veranderd. Voor het grensoverschrijdende Europese betalingsverkeer is een gelijk speelveld ontstaan en heeft de komst van TARGET voor het collectieve Europese bankwezen tot een kostendaling en efficiëntieverbetering geleid. Van de divergerende liquiditeitsrichtlijnen uit hoofde van het toezicht op het bankwezen gaat waarschijnlijk nauwelijks een versturende invloed op de Eurogeldmarkt uit.

Banken in Euroland spelen echter om tal van redenen nog steeds op een veld met hobbels en kuilen⁸. Die oneffenheden schuilen in het feit dat het toezicht op verschillende financiële instellingen afwijkt, in institutionele en fiscale verschillen en tenslotte in de relaties tussen banken en bedrijfsleven en de beperkte omvang van openbare kapitaalmarkten die in sommige EMU-landen de toegang van buitenlandse banken bemoeilijken. Voor werkelijk gelijke concurrentieverhoudingen voor banken op de Europese markt dienen nog wat plooiën te worden gladgestreken.

1 Koppeling vindt plaats via het TARGET-systeem. TARGET staat voor Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer.

2 Voor een beschrijving van het monetaire raamwerk van het ESCB J.M. Groeneveld en R. Abma, *Strategieën voor het gemeenschappelijke monetaire beleid in de EMU*, *Maandschrift Economie*, 1997, nr. 4, blz. 257-276.

3 Reserveverplichtingen zijn ook van invloed op de balanssamenstelling van banken. De kosten die aan deze opgelegde balansbeperking zijn verbonden zijn niet te kwantificeren.

4 Zie ook L.M.T. van Velden, *Instrumenten van het geldmarktbeleid in Nederland*, NIBE., 1997.

5 De kosten en baten kunnen worden samengevat in een formule $(i - r)R - (i - k)K$ waarbij i de marktrente, r de rentevergoeding over reserveverplichtingen, R de omvang van de reserveverplichtingen, k het tarief voor de gesubsidieerde kredietfaciliteit en K de omvang van de gesubsidieerde kredietverlening, aanduidt.

6 Zie ook: ECB, *Het gemeenschappelijk monetair beleid in de derde fase*, september 1998.

7 Zie H.P. Huizinga, [De toetreding van buitenlandse banken](#), *ESB*, 26 juni 1998, blz. 519-522.

8 In H.P. Huizinga, [Zijn Nederlandse banken efficiënt?](#), *ESB*, 13 maart 1998, blz. 208-211, worden verschillen in rentemarges van banken tussen landen verklaard uit verschillen in onder meer individuele eigenschappen van banken, in macro-economische omstandigheden, in depositoverzekeringen, in monetaire reserveverplichtingen en in belastingen.